

3 – А Літературне читання

Добрий день

Коло річка стоїть хата. В ній живуть Гриць із мамою. Стане хлопчик на порозі – в кінці городу ростуть верби, у вербах тече річка, за річкою луг аж до поля.

- Гей, гей! – подає він свій голос. Так вітається з деревами, річкою, лугом, полем даючи їм на добридень. Верби шелестять, річка шумить, луг розлягається, а з полів вертається луна: "Добрий день, Грицю..."

При порозі лежить прут. Це не просто собі вербова гілка, а Гриців кінь. Його треба напасти, напоїти і викупати. Вскакує, поганяє в кінець городу й раптом зупиняється. Там за річкою пасеться кобила, а коло неї стоїть лошатко. Обоє гніді і гарні. Лошатко виструнчилось і як пуститься берегом. Його грива так і грає. Крутнуло, жене назад, як вітер.

Гриць пришпорив свого коника, давай і собі навскач. Лошатко на одному березі, а він гарцює на другому. Та де там лошаткові перегнати хлопчика! Його кінь дуже баский. Він ще й ірже людським голосом. І здається Грицеві, що кінь несе його поверх дерев, що земля миготить під копитами.

Лошатко набігалось, стало коло своєї мами. Кобила перестала пастися, обнюхує своє гніденьке, а воно оповідає їй, напевно, про те, як йому добре.

Гриць не зупинив свого коня. Їде з берега додому. Йому теж хочеться розповісти мамі, де він був і що бачив. Як перескакував через ріки й моря, як бачив високі гори й великі міста – цілий світ. Скрізь гарно. Але тут, на березі річки, де їхня біла хата, - найкраще. Він поганяє, швидше розказати про це рідній мамі.

11
22
29
39
48
58
60
71
80
90
101
111
117
126
138
148
158
164
172
182
186
197
208
221
233
241

(Б. Харчук)

- Як вітається Гриць з деревами, річкою, лугом, полем?
- Що здається Грицеві?
- Де найкраще місце для Гриця?

Наш рід

Мама вишиває на білому полотні зелений барвінок, чорнобривці, сині волошки. Навіть качечку вишила.

- Що це буде, нене? – питає Андрійко.

- Українська святкова сорочка для тебе.

- Чому українська? – допитується Андрійко.

- Бо вишиваю такі квіти, які ростуть на нашій землі. А земля наша зветься Україною. А ти маленький українець.

- А ти, мамо? - І я українка, і татко, й бабуся, й дідусь. Ми українського роду і любимо нашу землю, нашу мову, наші квіти. Україна – як наша рідна хата.

1. Які квіти вишивала мама на полотні?
2. Чому сорочка називається українською?
3. Як називається наша земля?

КОРОВА, КІНЬ І ПЕС

Корова, кінь і пес заперечалися між собою, кого із них господар найбільше любить.

- Звичайно, мене, - каже кінь, - я йому плуга й борону тягав, дрова з лісу вожу, він сам на мені в місто їздить. Пропав би він без мене.

- Ні, господар більше мене любить, - каже корова, - я все його сімейство молоком напуваю.

- Ні, господар більше мене любить, - гарчить пес, - я його хату стережу.

Вислухав господар цю суперечку тай каже:

- Перестаньте сваритися, всі ви мені потрібні, і кожен із вас добрий на своєму місці. Але сам себе ніхто не хвалить!

Про що сперечалися корова, кінь і собака?

Що сказав господар, вислухавши суперечку?

Діагностична картка № 1

1. Прочитай текст мовчки.

2. Виконай завдання, подані після тексту.

Солодка каша¹

Казка

Була собі одна дівчинка. Пішла дівчинка в ліс по ягоди і зустріла там бабусю.

— Добридень, дівчинко, — сказала бабуся. — Дай мені ягід, будь ласка.

Поїла бабуся ягід та й сказала:

— Ти мені ягід дала, а я тобі теж щось подарую. Ось тобі горнятко. Досить тобі тільки сказати: «Раз, два, три. Горнятко, вари!» — і воно почне варити смачну, солодку кашу. А скажеш йому: «Раз, два, три. Більше не вари!» — і воно перестане варити.

— Спасибі, бабусю, — сказала дівчинка, взяла горнятко і пішла додому до матері.

Зраділа мати цьому горнятку. Та й як не радіти? Без великих зусиль, без клопоту завжди на обід смачна, солодка каша готова.

Ось одного разу пішла дівчинка кудись із дому, а мати поставила горнятко перед собою й каже:

— Раз, два, три! Горнятко, вари!

Воно й почало варити. Багато каші наварило. Мати наїлася досхочу. А горнятко все варить і варить. Як його зупинити?

Треба було промовити: «Раз, два, три! Більше не вари!» — та мати якось забула ці слова, а дівчинки не було вдома.

¹ Грімм Вільгельм, Грімм Якоб. Казки для дітей та родини / перекл. з нім. Р.І. Матієва, О.Я. Кульчицької. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2012. — 816 с. (С. 475)

🗨️ Уважно прочитай тексти. Допиши закінчення слів. Перечитай тексти, чітко вимовляючи закінчення слів.

Український прапор

Марійка сиділа__ й малювала__. Спочатку взяла блакитну__ олівець:

— Хай небо буде погідне__, ясненьке__! — сказала вона й намалювала__ небо.

— У небі хай сяє сонечко__, — сказала вона і взяла жовту__ олівець.

Намалювала__ сонце__, і небо повеселішало__.

А внизу поле, чорне__ та сумне__.

— Розвеселімо його! — мовили жовта і блакитна барви.

Узялися за рученьки__ і злинули додолу: одна блакитна__ дощичком, друга — ясненьким__ проміннячком.

У чорній__ землі спала__ насінинка. Пробудилася та й каже:

— Як мені хороше! Дощик мене напоїв, сонечко__ зігрів__. Буду я проростати.

І над землею__ піднявся зелений__ паросток. І другий піднявся, і третій, і тисяча тисяч веселих__ зелених__ паростків!

— Тепер же я знаю, — засміялася Марійка, — де жовте і блакитне удвох, там настає весна__! Бо разом вони дають зелену барву__.

Відклала__ олівець__ і замилувалася. Гарна жовта__ барва з блакитною__! Як сонечко з неба__. Як волошка з пшеницею__. Як наш прапор.

Зірка Мензатюк

МИЛЬНА БУЛЬБАШКА

5	Хлопчик сидів біля відчиненого вікна
12	й пускав мильні бульбашки. Вони були легкі,
18	красиві. Сонечко грало на бульбашках всіма
23	кольорами веселки: жовтим, синім, зеленим,
27	оранжевим, фіолетовим... Легенький вітерець
32	підхоплював бульбашки, й вони летіли
39	над квітником, над кущами бузку. А одна
43	велика Мильна Бульбашка, підхоплена
49	вітром, полетіла у синє небо. Побачила
54	Мильну Бульбашку Ластівка, полинула до
59	неї, летить поруч і дивується:
66	— Яке на вас гарне плаття! Яка ви
70	красива! Ви чарівна пташка!
75	— Так, я чарівна пташка, — згорда
80	відповіла Бульбашка. — Глянь, одежа на
83	мені веселкою грає.
87	Доторкнулася Ластівка до одежі —
90	Мильна Бульбашка лопнула.
97	— Де ж це вона поділась, та чарівна
100	пташка? — здивувалася Ластівка.

В. Сухомлинський

Запитання до тексту

— Що робив хлопчик біля відчиненого вікна? Якими вони були? Якими кольорами вигравало сонечко на них? Куди полетіла велика Мильна Бульбашка? Кого вона зустріла? Що сказала

Казочка про хлопчика та янгола

Бджілка бджілці казку каже, бджілка губи медом маже... Чує татко, чує ненька, чує дівчинка маленька про ліси і про гаї та про хлопчика малого, та про Янгола святого, про зірничку у росі... Й ви послухайте усі!

Лісом йшов малий хлопчина, й прикра трапилась причина: заблудився він. Стежка вилась, та урвалась... вже не ліс, а чорний праліс на стонадцять гін... десь далеко дзвін...

Хлопчик стрів мале Зайчатко:

- Йди до мене, в мене – хатка, в ній привітно, в ній не пусто – є морквина, є капуста, коржик на меду!

Й каже хлопчик той маленький:

- Там нема моєї неньки, отже, не піду!

Із кринички він напився, чемно Зайчику вклонився й мимо Зайчиної хати пішов стежечку шукати, а її нема, й падає пільма...

Переліз глибокий рів і Лисичку там зустрів:

- Заблудився – заблукався, може, Вовка ти злякався... В мене є сосна висока, в мене є нора глибока, в ній і проживеш. Чом же ти не йдеш?

- Не життя там – посиденьки. Мені ж хочеться до неньки, до бабусі і до татка... - так промовив він.

Й знову чути дзвін.

Хлопчик дзвону уклонився, тричі він перехрестився та з-за листя, з-за гілляччя Янгола побачив. При берізці, при ліщині усміхався він хлопчині:

- Коли хрестишся до неба, йти тобі зі мною треба, твій знайдеться дім. – Взяв за руку й повів через хаці, через рів...

Їм цвіли зірничі-квіти, нахилились пружні віти до травиці, до землі...

Далечінь обох манила, й церква солодко дзвонила за переліском в селі.

І забув той хлопчик втому, бо без зайвих слів Янгол вів його додому, до матусі вів.

9
22
33
36
44
55
62
66
79
86
91
98
107
118
125
134
148
150
160
167
171
179
188
191
201
212
222
223
231
234
246
250

(А. М'ястківський)

- Що трапилось із хлопчиком?
- Що відповів хлопчина Лисиці?
- Що сказав Янгол?

Самостійна робота № 2

НАРОДНІ КАЗКИ

- 1 Прочитай українську народну казку.

ВІЙНА ГРИБІВ

Колись давно, ще за царя Гороха це було. В деякім лісовім царстві жив король Боровик.

Одного разу сидів він під березою і на гриби дивився. Надумав він на війну йти. Став примовляти, на війну запрошувати:

— Приходьте, Білянки, до мене на війну.

Обізвалися Білянки:

— Ми, грибові дворянки, не підемо на війну.

— Приходьте, Рижики, до мене на війну,— запрошував король.

— Ми, заможні мирні чоловіки, не підемо на війну.

— Приходьте, Грузді, до мене на війну,— невгамовно продовжував король.

— Ми, Грузді, діти дружні, не підемо на війну.

І зрозумів король Боровик, що йому треба жити у мирі і злагоді.

- Підкресли назви всіх грибів, яких боровик скликав на війну. Залиши, які гриби так себе називали:

заможні мирні чоловіки — _____

діти дружні — _____

грибові дворянки — _____

- Яка це казка? Познач .

героїчна

жартівлива

страшна

сумна

- Знайди і прочитай казку Олени Пчілки «Як задумав боровик». Порівняй її з народною.

Скільки відмінностей ти знайшов? _____

Український віночок

Мабуть, кожна дівчинка вміє плести віночок — із жовтих сонечок-кульбаб чи з кленових листочків — короною чи просто з'єднуючи в барвисте коло лісові й лугові квіти.

Впліталось до віночка багато різних квітів, як от ружа, калина, безсмертник і деревій.

Барвінок до людської оселі, до городу тягнеться. Узимку відвар барвінку п'ють від застуди, улітку барвінком прикрашають святковий хліб, хату, плетуть з нього весільні віночки.

Цілий рік його шанують, бо вважають символом життя. А безсмертник дарує здоров'я всьому роду людському. Цвіт вишні та яблуні — символ материнської любові.

Любисток і волошки у віночку — це символ людської відданості.

Ромашка ж приносить не тільки здоров'я, але й доброту та ніжність, і вплітають її з кетягами калини та цвіту яблуні, вишні, переплітають з вусиками хмелю — символу гнучкості й розуму.

А всього в українському віночку дванадцять квіточок, кожна — лікар, оберіг. (132 слова)

За Ольгою Кириченко

- З чого плели віночки дівчата?
- Які квіти впліталися до віночка?
- Скільки всього квітів вплітали до українського віночка?

Дуб під вікном

Молодий лісник побудував у лісі велику кам'яну хату й посадив дуба під вікном.

Минали роки, виростали у лісника діти, розростався дубок, старів лісник.

І ось через багато літ, коли лісник став дідусем, дуб розрісся так, що закрив вікно.

Стало темно в кімнаті, а в ній жила красуня — лісникова внучка.

— Зрубайте дуба, дідусю, — просить внучка, — темно в кімнаті.

— Завтра вранці почнемо, — відповів дідусь.

Настав ранок.

Покликав дідусь трьох синів і дев'ятьох внуків, покликав внучку-красуню і сказав:

— Будемо хату переносити в інше місце.

І пішов з лопатою копати рівчак під фундамент. За ним пішли три сини, дев'ять внуків і красуня-внучка. (101 слово)

Василь Сухомлинський

- Що посадив лісник під вікном хати?
- З яким проханням звернулась внучка до дідуся?
- Чому родина вирішила перенести хату в інше місце?

Човен-мандрівник

Зробили маленький
зі шкаралупи . Натягнули
з . Пустили човник плавати
в маленький . Човник
плив по струмку повільно. Аж раптом
 сильний вітер. Човник швидко
поплив від хлопчиків.

Довго плив по струмку і приплив
до глибокої . По річці плава-
ли , і великі .

Човник потрапив у . Там він
побачив , . А під водою

Діагностична картка 6

1. Прочитай текст уголос.

Невиховані й виховані¹

У маленькій сільській школі два класи. На великій перерві діти йдуть до шкільної їдальні.	7 14
Куховарка бабуся Марія готує для них молоко. На велику дерев'яну тарілку вона ставить двадцять п'ять склянок молока. Бо в кожному класі — двадцять п'ять учнів.	21 28 35 38
На стіл бабуся Марія кладе по двадцять п'ять шматочків білого хліба, намазаних маслом.	46 51
У їдальні двадцять чотири звичайні склянки, а двадцять п'ята — велика, удвічі більша від звичайної.	57 64 65
Першим заходить у їдальню перший клас. Діти біжать до дерев'яної тарілки. Мерщій до великої склянки тягнуться кілька рук, комусь удається її захопити. Ті, кому не пощастило, заздять щасливому.	72 79 86 92 93
Бабуся Марія дивиться на дітей, хитає головою й тихо каже: «Які невиховані ці діти...».	100 107
Потім заходить другий клас. Діти, не поспішаючи, беруть звичайні склянки. Велика залишається на тарілці.	114 119 121
Бабуся Марія каже: «Чому ж великої склянки ніхто не бере?»	128 131
Підходить котресь несміливе і, ніяковіючи, бере велику склянку.	137 139

¹ Найкраще. Позакласне читання для учнів 2-го кл. : навч. посібн. / Упоряд. А. І. Мочун, Л. І. Харсіка. — К. : АВДІ, 2009. — 344 с. — С. 197-198.

Капелюшок

намалювала Оксана Мазур

Жила собі Юля, яка дуже не любила одягати

Особливо влітку. Якось бавилася у . У небі сяяло

. Юлі стало жарко, і вона скинула . Тут з прилетіла

і схопила . “Це буде моє ”, – зраділа вона і покла-

ла на гілку. А збудувала у великий гарний

і пішла додому. “Де твій ?” – запитала . “Загубила!” –

махнула рукою . А ввечері у заболіло горло, почервонів ніс,

почалася гарячка. “Ти захворіла, бо гуляла у спеку без ”, – ска-

зав . І ще багато днів хвора тільки дивилася у , як

бавляться , і дуже їм заздрила.

Прочитай казку.

Дві білочки

Українська народна казка

Жили собі в одному дрімучому лісі дві білочки.

Одна з них цілий день працювала: збирала горішки, гриби, жолуді і складала до свого дупла.

А інша цілими днями тільки стрибала з гілки на гілку та гралася з пташенятами. Як схоче їсти — не журиться. Адже влітку харчів повно! То горіх, то жолудь з дуба, то різні корінці. Погризе і знову скаче. Так прожила вона ціле літо.

Тим часом старанна білочка підготувала собі їжу. Устелила свою хатинку мохом, пушком і сухим листям, щоб не мерзнути взимку.

Минуло веселеньке літо: для однієї білочки — у праці та клопотах, а для іншої — в іграшках.

Після дощової осені настала холодна зима. У лісі стало сумно. Ні листячка, ні грибів не знайдеш. Тільки морозний вітер свище.

Сидить собі у тепленькому дуплі працююча білочка, і зима її не лякає.

А ось ледача сусідка! Холодний вітер по хатині гуляє, їсти нема чого. Сидить вона, бідна, і не знає, що робити.

Пішла тоді попросити трохи горішків. Постукала несміло у двері.

— Хто там?

— Це я, твоя сусідка!

Прочитай літературну казку.

Апельсин і Сонце

На лужку біля моря хтось кинув зернятко Апельсина. Зернятку сподобалося на новому місці. Там було тепло, вогко. І з зернятка стало рости маленьке деревце. А потім на деревці з'явився Апельсин.

І ось що з цього вийшло.

Навколо зеленіла лише маленька ввічлива травичка, яка вклонялася навіть слабенькому вітерцеві, та якісь незграбні кущики. А Апельсин був гарний, жовтий, круглий.

«Я зовсім як Сонце, — подумав Апельсин, — ну чисто як Сонце. З усього видно — ми брати. Недарма Сонце так яскраво світить мені!»

І Апельсин страшенно запишався. Він навіть уже не вітався з травичкою та кущиками. А тільки від ранку до вечора нахвалявся, що він як саме Сонце, навіть кращий за нього.

— Мені, Апельсинові, нічого ховати вночі свою красу, як Сонцю.

Якось восени на лужку з'явилась Людина.

— Дивись-но, Апельсин виріс! — здивувалась вона й зірвала Апельсин.

Прізвище, ім'я:

► Усний переказ прочитаного твору

Прочитай текст.

Пластиліновий песик

Маленькій Олесі тато подарував пластилін. Відкрила вона коробочку — а в ній кольорові брубочки лежать. Вирішила Олеся песика зліпити. Але чи пластилін був не дуже слухняним, чи песик мав бути вередливим, бо з-під Олесиних пальчиків він ніяк не з'являвся. Вже і тулуб йому зліплено, і голову. І лапи з хвостом припасовано. А мордочка й вуха ніяк Олесі не вдаються. Стиснула вона пальчиками з боків ту пластилінову мордочку — дивиться на неї чи то лис, чи вовк. «Ні, задовгий ніс», — вирішила дівчинка і легенько приплюснула його пальцем. А тут саме брат Юрко з двору забіг.

— А чого це, — каже, — у твого поросяти хвіст такий довгий?

— Не насміхайся, — насупила Олеся брови. — І зовсім це не порося. Це песик.

— Ой, тримайте, бо впаду, — далі глузує Юрко. — Де це ти бачила, щоб у собаки замість носа свинячий п'ятак був?

Прикро Олесі, що брат її на кпини бере, та роботи вона не кидає. Юркові добре. Придумав собі, що він мисливець, і цілісінський день по двору гасає з кривим дрючком. Це, бачте-но, в нього лук. І нехай гасає. А Олесі треба собачку виліпити.

Пішла вона у двір, покликала Рекса. Погладила його, придивилась і знов до хати. Тут саме бабуня надійшла.

СОБАКИ, КОТИ ТА МИШІ

Чеська народна казка

Зроду-віку собака був вірний своєму хазяїнові, чесно йому служив. За те собаки отримали від людини грамоту, написану на овечій шкурі, що лише вони мають право стерегти її хату й двір.

Собаки тією грамотою дуже пишались, а коти їм заздрили. Одного разу зібралися коти й вирішили викрасти у собак ту грамоту. Як вирішили, так і зробили.

Вибрали хвилину, коли пес, який стеріг грамоту, відвернувся, вкрали і затягли її до комори між старий мотлох.

Там знайшла грамоту голодна миша, яка шукала собі чого-небудь на снідання. Миттю побігла вона до сестер і розповіла, що знайшла чудесну річ. Миші зійшлися порадитись, як зробити, щоб вона їм залишилась. Довго не могли дійти згоди, аж поки найстарша з них не сказала:

— Сестри, мені здається, що найкраще буде, коли ми ту грамоту з'їмо. Тоді її в нас ніхто не відбере.

Всім мишам сподобалась ця порада. Вони розірвали шкуру і любо-мило ту грамоту до найменшого клаптика з'їли.

Через деякий час зібралися й собаки, щоб подивитися на грамоту. Пес, який стеріг її, мусив признатися, що коти ту грамоту у нього вкрали.

Собаки негайно почали вимагати від котів, щоб повернули їм грамоту.

Коти спочатку відмовлялися: ми, мовляв, сном-духом про ту грамоту не знаємо, ніколи про неї не чули... Але собаки погрожували їм війною, і коти погодилися її повернути.

Пішли до комори, але грамоти вже не було. Одному старому котові спало на думку, що в коморі побували миші.

Коти почали вимагати у мишей, щоб вони повернули грамоту, але миші вже не могли її повернути, бо з'їли. Так і виникла велика війна, яка триває й досі. Собака ненавидить kota, і як де побачить, відразу кидається на нього. А кіт завжди переслідує мишей.